

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1961-1962.

28 JUIN 1962.

Proposition de loi modifiant, en ce qui concerne les grades délivrés par la Faculté polytechnique de Mons, les lois coordonnées sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'ÉDUCATION NATIONALE
ET DE LA CULTURE (1)
PAR M. DELBOUILLE.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre Commission de l'Éducation Nationale et de la Culture a examiné en ses séances du 22 et du 29 mars, la présente proposition de loi déposée par MM. Hanotte, de Stexhe, George et Harmegnies.

Elle a entendu d'abord un exposé d'un des auteurs de la proposition de loi rappelant les raisons justificatives de la proposition : la Faculté Polytechnique de Mons, qui a rendu de grands services au pays et qui s'est assuré un juste renom, souffre durement de la situation économique actuelle de la région et de la fermeture d'un grand nombre des charbonnages hennuyers; elle a dû prévoir une conversion de ses programmes pour les adapter aux besoins nouveaux du pays; il est souhaitable qu'elle puisse délivrer des grades légaux dans les spécialités vers lesquelles elle s'oriente, c'est-à-dire pour les grades d'ingénieur civil chimiste, d'ingénieur civil architecte et d'ingénieur civil des constructions. Néces-

(1) Les membres suivants ont participé aux délibérations de la Commission :

MM. Jaspers, président; Block, Crommen, Delpont, Hanotte, Henckaerts, Janne, Jennard, Lauwereins, Leynen, Leysen, Neefs, Philips, Reyntjens, Vandekerckhove, Vandermeulen, Van In, Mlle Wibaut et M. Delbouille, rapporteur.

R. A 6147.

Voir :

Documents du Sénat :

123 (Session extraordinaire de 1961) : Proposition de loi.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1961-1962.

28 JUNI 1962.

Voorstel van wet tot wijziging van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, voor zover betreft de graden verleend door de Polytechnische Faculteit te Bergen.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
NATIONALE OPVOEDING
EN DE CULTUUR (1) UITGEBRACHT
DOOR DE H. DELBOUILLE.

DAMES EN HEREN,

Uw Commissie voor de Nationale Opvoeding en de Cultuur heeft het voorstel van wet van de hh. Hanotte, de Stexhe, George en Harmegnies, in haar vergaderingen van 22 en 29 maart 1962 onderzocht.

Zij heeft in de eerste plaats een uiteenzetting gehoord van een van de indieners, die eraan herinnerde waarom het voorstel werd voorgelegd : de Polytechnische Faculteit te Bergen, die aan het land grote diensten heeft bewezen en terecht befaamd is, heeft hard te lijden onder de huidige economische toestand van de streek en de sluiting van een groot aantal steenkolenmijnen in Henegouwen; zij heeft haar programma's moeten omschakelen en aanpassen aan de nieuwe behoeften van het land; het is wenselijk dat zij wettelijke graden zou kunnen verlenen in de specialiteiten waarnaar zij zich richt, namelijk de graden van burgerlijk scheikundig ingenieur, burgerlijk ingenieur-

(1) De volgende leden hebben aan de beraadslagingen van de Commissie deelgenomen :

De heren Jaspers, voorzitter; Block, Crommen, Delpont, Hanotte, Henckaerts, Janne, Jennard, Lauwereins, Leynen, Leysen, Neefs, Philips, Reyntjens, Vandekerckhove, Vandermeulen, Van In, Mlle Wibaut en de h. Delbouille, verslaggever.

R. A 6147.

Zie :

Gedr. St. van de Senaat :

123 (Buitengewone zitting 1961) : Voorstel van wet.

saire au maintien de l'action heureuse exercée par la Faculté, la proposition est conçue comme une mesure urgente, mais elle se veut aussi très modeste dans ses ambitions.

Un membre souligne le sympathique intérêt que doit susciter l'initiative proposée, mais il souhaiterait que sa portée exacte fût précisée.

Le Ministre de l'Education Nationale et de la Culture signale à la Commission qu'il a sollicité et obtenu l'avis des quatre universités sur la proposition. A sa demande, le rapporteur résume ces avis : ceux des universités de Bruxelles, de Gand et de Louvain sont favorables, celui de l'Université de Liège est défavorable. Les objections formulées portent sur les inconvénients de la multiplication des établissements d'enseignement supérieur, ceux-ci exigeant à la fois de lourdes dépenses d'équipement et de fonctionnement, et le recrutement, souvent difficile, d'un personnel hautement compétent.

Un membre précise que la proposition tend essentiellement à assurer à la Faculté Polytechnique, dans les difficultés qu'elle doit affronter, l'aide décisive résultant du caractère légal qui serait conféré aux grades nouveaux qu'elle compte délivrer.

Un membre propose que la Commission entende lecture des quatre avis. Satisfaction lui est donnée : les universités de Bruxelles et de Gand ne justifient pas explicitement leur accord; l'Université de Louvain formule les réserves déjà signalées, mais elle croit devoir faire confiance au conseil responsable de la Faculté; l'Université de Liège tire, des mêmes considérations, la conclusion qu'il serait préférable de « faciliter les études des jeunes Hennuyers hors de Mons ».

Le même membre se demande si, au moment où le Parlement est saisi de la proposition relative à la Faculté Polytechnique de Mons, il ne s'imposerait pas de considérer avec attention les besoins analogues de la région flamande.

Un autre membre estime qu'il ne faut pas lier le sort de la proposition à la solution du problème posé par l'avenir de l'enseignement supérieur dans la région flamande et plus particulièrement à Anvers.

Le membre qui avait souhaité entendre les avis des universités intervient à nouveau pour souligner l'importance des crédits qui seront nécessaires à Mons, pour demander si le Conseil National de la Politique Scientifique a été consulté et pour signaler que le vote de la proposition est de nature à provoquer de nouvelles interventions en faveur des intérêts de la région flamande.

Un troisième membre souligne que des pays étrangers ont eu recours avec succès à la création de très grandes écoles, mais il rappelle que dans notre pays il existe une tradition différente, favorable à la diversité des institutions selon les besoins régionaux. A son avis, il serait dangereux de créer des établissements nouveaux là où il n'existe rien ou de transformer arbitrairement en facultés universitaires des écoles de rang

architect en burgerlijk bouwkundig ingenieur. Noodzakelijk voor de instandhouding van de weldoende activiteit van de Faculteit, is het voorstel opgevat als een spoedige maatregel die evenwel ook zeer bescheiden is wat de doeleinden betreft.

Een lid zegt dat het initiatief met sympathieke belangstelling moet worden begroet, maar wenst dat de draagwijdte ervan nader zou worden omschreven.

De Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur deelt aan de Commissie mede dat hij het advies van de vier universiteiten over het voorstel heeft gevraagd en ontvangen. Op zijn verzoek vat de verslaggever die adviezen samen : dat van de universiteiten te Brussel, te Gent en te Leuven is gunstig, dat van de universiteit te Luik is ongunstig. Er wordt bezwaar gemaakt wegens de vermenigvuldiging van de inrichtingen van hoger onderwijs, waarvoor zware uitrustings- en werkingsuitgaven vereist zullen zijn en waarvoor vaak met moeite bevoegd personeel aangeworven zal kunnen worden.

Een lid verklaart dat het voorstel hoofdzakelijk ten doel heeft aan de Polytechnische Faculteit beslissende steun te verlenen in de moeilijkheden waarmede zij te kampen heeft, door aan de nieuwe graden, die zij voornemens is toe te kennen, een wettelijk karakter toe te kennen.

Een lid stelt voor dat de vier adviezen worden voorgelezen. Dit gebeurt dan : de universiteiten te Brussel en te Gent verantwoorden hun instemming niet uitdrukkelijk; de universiteit te Leuven maakt het reeds vermelde voorbehoud, maar zij meent vertrouwen te mogen stellen in de verantwoordelijke raad van de Faculteit; de universiteit te Luik besluit uit dezelfde overwegingen dat het beter ware « de studiën van de jongeren uit Henegouwen, buiten Bergen te vergemakkelijken ».

Hetzelfde lid vraagt zich af of, op het ogenblik dat het Parlement zich dient uit te spreken over het voorstel betreffende de Polytechnische Faculteit te Bergen, ook niet aandachtig de overeenkomstige behoeften van het Vlaamse landsgedeelte moeten worden onderzocht.

Een ander lid is van oordeel dat het lot van het voorstel niet afhankelijk mag worden gesteld van de oplossing van het probleem van het hoger onderwijs in het Vlaamse landsgedeelte en meer bepaald te Antwerpen.

Het lid dat de adviezen van de universiteiten wenste te horen, zegt dat te Bergen grote kredieten vereist zullen zijn, vraagt of de Nationale Raad voor het Wetenschapsbeleid geraadpleegd is en wijst er op dat de goedkeuring van het voorstel aanleiding zal zijn tot nieuwe stappen ter verdediging van de belangen van het Vlaamse landsgedeelte.

Een derde lid brengt in het midden dat sommige landen met goed gevolg zeer grote scholen hebben opgericht, maar dat in ons land een andere traditie bestaat die eerder streeft naar verscheidenheid al naar de gewestelijke behoeften. Het zou, naar zijn oordeel, gevaarlijk zijn nieuwe instellingen op te richten waar niets bestaat of scholen van lagere rang willekeurig tot universitaire faculteiten te verheffen. De

inférieur. La Faculté de Mons a un passé. Elle a fait ses preuves. Il faut l'aider à surmonter des difficultés dont elle n'est pas responsable et à s'adapter à une situation nouvelle. La Faculté pourra d'ailleurs procéder à la convention envisagée sans avoir besoin de crédits tellement importants. On peut et l'on doit faire confiance à son recteur et à ses dirigeants.

Quant au Conseil National de la Politique Scientifique, s'il est opposé à toute création *ex nihilo*, il recommande pour Anvers l'adaptation et le regroupement des institutions déjà existantes. Ce membre estime que le vote de la proposition serait un geste favorable à la solution du problème anversoïse.

Le membre qui avait attiré l'attention de la Commission sur les besoins flamands, se rallie aux conclusions du préopinant, mais il demande que la Commission exprime son intention de considérer favorablement les extensions de l'enseignement supérieur nécessaires en pays flamand, où existent aussi des besoins nouveaux.

Un quatrième membre, en marquant son accord sur la proposition examinée, exprime l'avis que des mesures s'imposent dès à présent en vue de répondre aux besoins de la région flamande et notamment du Limbourg. Il ne croit pas qu'il y ait lieu de multiplier les universités, mais il pense que l'on devra créer dans certaines régions des extensions dépendant des universités existantes.

Un cinquième membre insiste sur le fait que, dans la réalité, le problème du développement de l'enseignement supérieur concerne l'ensemble du pays. Il prévoit que la question sera posée en séance publique et pense que la Commission devrait donner son avis.

A la demande du Président de la Commission, le Ministre de l'Éducation nationale et de la Culture expose les vues du Gouvernement. Il n'y a pas lieu de subordonner le vote de la proposition à des engagements qui porteraient sur d'autres objets. Il ne faut pas non plus esquiver le problème du développement de l'enseignement supérieur en pays flamand. Plutôt que de rivaliser dans le refus ou de poser des conditions préalables, on doit s'associer dans une saine émulation pour traiter l'ensemble du problème avec la volonté de répondre aux divers besoins du pays là où ils se trouvent. Le Conseil National a donné son avis au sujet d'Anvers : il recommande l'adaptation et le regroupement des institutions officielles existantes, (c'est-à-dire de l'Institut National Universitaire pour les Territoires d'Outre mer, de l'Institut supérieur de Commerce de l'État, de l'École d'Interprétariat et de l'École de Médecine Tropicale Prince Léopold), sans aller jusqu'à préconiser la création d'une nouvelle université complète. Le Gouvernement n'a pas encore établi son projet, mais il serait sans doute raisonnable de suivre l'avis du Conseil National. Les universités flamandes existantes devront être consultées. Il ne faut pas oublier, à ce propos, que les universités libres de Bruxelles et de Louvain comportent, maintenant, des sections de langue néerlandaise à côté de leurs sections de langue française, mais que la loi de 1911 borne

Faculté te Bergen heeft een verleden. Zij heeft haar sporen verdiend. Men moet haar helpen de moeilijkheden te boven te komen, waarvoor ze niet verantwoordelijk is, en zich aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. De Faculté zal trouwens kunnen omschakelen zonder dat al te hoge kredieten nodig zullen zijn. Men kan en moet vertrouwen stellen in haar rector en haar leiders.

De Nationale Raad voor het Wetenschapsbeleid verzet zich tegen nieuwe instellingen *ex nihilo*, maar is, wat Antwerpen betreft, voorstander van aanpassing en hergroepering van de reeds bestaande instellingen. Dit lid is van oordeel dat de goedkeuring van het voorstel de oplossing van het probleem te Antwerpen zou bevorderen.

Het lid dat de aandacht van de Commissie heeft gevestigd op de behoeften van het Vlaams landsgedeelte, verenigt zich met het besluit van de vorige spreker, maar vraagt dat de Commissie haar bedoeling zou uitspreken om in gunstige zin te beschikken op de noodzakelijke uitbreiding van het hoger onderwijs in het Vlaamse landsgedeelte, waar ook nieuwe behoeften zijn ontstaan.

Een vierde lid betuigt zijn instemming met het voorstel, maar is van oordeel dat nu reeds maatregelen moeten worden genomen om te voorzien in de behoeften van het Vlaamse landsgedeelte en meer bepaald van Limburg. Zijns inziens moeten niet meer universiteiten worden opgericht, maar dienen in sommige streken afdelingen van bestaande universiteiten te worden gesticht.

Een vijfde lid verklaart dat het probleem van de ontwikkeling van het hoger onderwijs zaak is van het gehele land. Hij verwacht dat het vraagstuk in openbare vergadering zal te berde komen en is van oordeel dat de Commissie haar advies dient te geven.

Op verzoek van de Voorzitter van de Commissie zet de Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur het standpunt van de Regering uiteen. De goedkeuring van het voorstel mag niet afhankelijk worden gesteld van verbintenissen omtrent andere zaken. Men mag anderszijds ook het probleem van de ontwikkeling van het hoger onderwijs in het Vlaamse landsgedeelte niet uit de weg gaan. Eerder dan elkander zoveel mogelijk te weigeren of voorafgaande voorwaarden te stellen, zou men elkaar in gezonde wedijver moeten verstaan en het gezamenlijke probleem ter hand nemen met de wil om te voorzien in de verschillende behoeften van het land, daar waar ze aanwezig zijn. De Nationale Raad heeft advies verstrekt over Antwerpen : hij is voorstander van aanpassing en hergroepering van de bestaande officiële instellingen (nl. het Universitair Instituut voor overzeese gebieden, de Rijkshandelshogeschool, de Tolkenschool en de School voor Tropische geneeskunde Prins Leopold), zonder evenwel de oprichting van een nieuwe volledige universiteit aan te bevelen. De Regering is nog niet gereed gekomen met een ontwerp, maar het zou ongetwijfeld redelijk zijn het advies van de Nationale Raad te volgen. De bestaande Vlaamse universiteiten moeten worden geraadpleegd. Men vergete in dit verband niet dat de vrije universiteiten te Brussel en te Leuven nu een Nederlandstalige afdeling bezitten naast de Fransta-

leur extension aux limites de l'arrondissement où elles ont leur siège. Il faudra tenir compte d'ailleurs de toutes les institutions anversoises existantes et notamment de l'Institut St-Ignace. Le vote de la proposition relative à la Faculté Polytechnique de Mons créerait certainement une atmosphère favorable à une bonne solution de l'ensemble du problème, notamment en ce qui concerne les besoins propres à la région flamande. On ne doit pas se dissimuler, en effet, que le développement des techniques et l'accroissement prochain de la population de l'enseignement supérieur imposeront nécessairement des solutions nouvelles. Le Gouvernement y est très attentif.

Le membre qui avait d'abord attiré l'attention de la Commission sur les besoins de la région flamande souligne le fait que la proposition ne lui paraît pas devoir soulever des objections majeures dans l'opinion du moment que celle-ci est rassurée par l'avis du Gouvernement et de la Commission au sujet d'un prochain examen favorable de ses revendications.

En sa séance du 29 mars, la Commission a été saisie d'un amendement tendant à conférer le caractère légal aux grades de candidat en sciences, de candidat en sciences naturelles et médicales et de candidat ingénieur civil qui seraient délivrés par la faculté des sciences du Collège Notre-Dame de la Paix à Namur.

Au moment de discuter cet amendement, plusieurs membres font observer qu'il concerne un objet étranger à la proposition en cause et qu'il pose en fait tout le problème de l'extension future de l'enseignement supérieur dans le pays. Ils estiment qu'il conviendrait de communiquer cet avis de la Commission aux signataires de l'amendement.

A cette occasion, l'opinion est à nouveau émise qu'il serait urgent de traiter la question dans son ensemble, mais la Commission est unanime à penser qu'aucune disposition ne peut en tout cas venir en discussion sans que les universités aient été consultées.

A propos de l'examen des besoins du pays en matière d'enseignement supérieur, il est envisagé de solliciter immédiatement l'avis du Conseil National de la Politique Scientifique et l'avis des quatre universités. L'idée est avancée aussi que la Commission pourrait recevoir et entendre des délégués des institutions compétentes. Il est insisté enfin sur l'urgence que présente le problème.

M. le Ministre confirme qu'il ne peut être question d'examiner une proposition sans qu'elle ait été soumise d'abord, pour avis, aux quatre universités. Il souligne la nécessité de considérer le problème des besoins du pays comme un ensemble où tout se tient. Il rappelle que le Gouvernement, malgré la diversité de ses tâches, reste constamment attentif aux recommandations du Conseil National. Les prérogatives du Parlement seront, bien entendu, scrupuleusement sauvegardées, et le Gouvernement tiendra compte du sentiment de la Commission, mais il ne serait sans doute pas de bonne méthode d'inaugurer une procédure qui appellerait l'intervention d'une instance nouvelle dans le processus nécessaire à l'éla-

lige, mais dat de wet van 1911 hun uitbreiding beperkt tot het arrondissement waar hun zetel is gevestigd. Men zal trouwens rekening dienen te houden met alle bestaande Antwerpse instellingen en met name het St-Ignatiusinstituut. De aanneming van het voorstel betreffende de Polytechnische Faculteit te Bergen zou zeker een gunstige sfeer scheppen voor een redelijke oplossing van het gezamenlijke probleem, meer bepaald wat betreft de eigen behoeften van het Vlaamse landsgedeelte. Men mag zich immers niet verhalen dat uiteraard naar nieuwe oplossingen zal moeten worden uitgezien als gevolg van de ontwikkeling van de techniek en de te verwachten aangroei van de bevolking in het hoger onderwijs. De Regering verliest dit niet uit het oog.

Het lid dat de aandacht van de Commissie heeft gevestigd op de behoeften van het Vlaamse landsgedeelte, wijst er op dat het voorstel, zijns inziens, niet op grote bezwaren bij de publieke opinie zal stuiten, indien deze maar wordt gerustgesteld door de toezegging van de Regering en van de Commissie dat haar eigen eisen eerlang gunstig zullen worden onderzocht.

Ter vergadering van 29 maart werd bij de Commissie een amendement ingediend om de graad van kandidaat in de wetenschappen, kandidaat in de natuur- en de geneeskundige wetenschappen en kandidaat-burgerlijk ingenieur, verleend door de faculteit van de wetenschappen van het College Notre-Dame de la Paix te Namen, tot een wettelijke graad te maken.

Toen dit amendement in bespreking kwam, merkten verscheidene leden op dat het buiten het voorstel lag en feitelijk het gehele probleem van de uitbreiding van het hoger onderwijs in het land deed rijzen. Zij waren dan ook van oordeel dat dit advies van de Commissie aan de indieners van het amendement medegedeeld diende te worden.

Naar aanleiding hiervan werd opnieuw de mening uitgesproken dat het probleem dringend in zijn geheel moest worden behandeld, maar de Commissie was het er eenparig over eens dat in geen geval een bepaling mocht worden besproken zonder vooraf de universiteiten te raadplegen.

In verband met het onderzoek van de behoeften van het land op het gebied van het hoger onderwijs werd voorgesteld onmiddellijk het advies in te winnen van de Nationale Raad voor het Wetenschapsbeleid en van de vier universiteiten. Men opperde ook de mening dat de Commissie de afgevaardigden van de betrokken instellingen zou ontvangen en horen. Nadruk werd ten slotte gelegd op de dringende spoed van het probleem.

De Minister verklaart opnieuw dat er geen sprake van kan zijn een voorstel te onderzoeken zonder het vooraf aan het advies van de vier universiteiten te onderwerpen. Hij wijst er op dat de behoeften van het land in hun geheel moeten worden gezien, omdat alle nauw verband houden. Hij zegt opnieuw dat de Regering, niettegenstaande de verscheidenheid van de taken waarvoor zij geplaatst is, voortdurend aandacht schenkt aan de aanbevelingen van de Nationale Raad. Weliswaar zullen de prerogatieven van het Parlement angstvallig worden geëerbiedigd en zal de Regering rekening houden met het standpunt van de Commissie, maar het zou ongetwijfeld niet goed zijn een beroep te doen op de medewerking van een nieuwe

boration judicieuse des textes légaux. Le Gouvernement souhaite avoir la possibilité de préparer ces textes après qu'il aura rassemblé les suggestions et les avis utiles à son information et de soumettre ensuite ses projets au Parlement qui, le moment venu, en délibérera en toute liberté, mais aussi en pleine connaissance de cause.

Un membre fait observer que les projets à prévoir devront concerner l'enseignement universitaire organisé par les pouvoirs publics aussi bien que l'enseignement universitaire libre.

Un autre membre rappelle que jamais une Commission parlementaire n'a délibéré en présence de personnes étrangères au Parlement.

Un autre membre encore regrette que l'amendement déposé soit l'œuvre d'un des signataires de la proposition et estime que la Commission doit voter la proposition dans son texte original.

La Commission décide de reporter le vote sur la proposition et sur le rapport à sa prochaine séance.

Réunie le 28 juin, la Commission a pris connaissance du retrait de l'amendement.

Mise aux voix, la proposition de loi est admise à l'unanimité.

Le présent rapport est ensuite approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,
M. DELBOUILLE.

Le Président,
J. JESPERS.

instantie om de wetteksten oordeelkundig voor te bereiden. De Regering wenst de mogelijkheid te hebben om die teksten voor te bereiden, na de suggesties en de adviezen die haar tot voorlichting kunnen strekken, te hebben bijeengebracht en haar ontwerpen vervolgens te rechter tijd voor te leggen aan het Parlement, dat erover moet kunnen beraadslagen in volle vrijheid, maar ook met volle kennis van zaken.

Een lid merkt op dat de in uitzicht gestelde ontwerpen het door de openbare besturen ingerichte hoger onderwijs zowel als het vrij hoger onderwijs dienen te betreffen.

Een ander lid wijst erop dat een parlementaire commissie nooit heeft beraadslaagd in aanwezigheid van personen die niet tot het Parlement behoren.

Neq een ander lid betreurt het dat het amendement ingediend is door een van de medeondertekenaars van het voorstel en is van oordeel dat de Commissie het voorstel in zijn oorspronkelijke tekst dient goed te keuren.

De Commissie besluit dan de stemming over het voorstel en over het verslag uit te stellen tot de eerstvolgende vergadering.

Op 28 juni heeft de Commissie ervan kennis genomen dat het amendement wordt ingetrokken.

Het voorstel van wet is met algemene stemmen aangenomen.

Dit verslag is met algemene stemmen goedgekeurd.

De Verslaggever,
M. DELBOUILLE.

De Voorzitter,
J. JESPERS.